

MUUTOSesitys PERUSTELUINEEN

Lapin liiton hallitus 02.12.2024/Asianro 160

PERUSTELUT

I) Erämaalaista ja Kutturantiestä

Erämaalain (17.1.1991/62) tarkoituksena on 1 §:n mukaan muun muassa saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaaminen sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten kehittämiseksi.

Lisäksi lain 5§:n 1 momentin mukaan erämaa-alueille ei saa rakentaa pysyviä teitä, josta voidaan poiketa 2 momentin mukaan Valtioneuvoston luvalla: *“ – – sellaisen pysyvän tien rakentamiseen, jolla on yleisen edun tai luontaiselinkeinojen harjoittamisen kannalta huomattava merkitys”* ja lain 12 §:n siirtymäsäännöksessä todetaan, että: *“Sen estämättä, mitä 5 §:ssä säädetään, saa Hammastunturin erämaa-alueelle rakentaa tien Inarin ja Pokan väliseltä maantieltä Kutturin kylään”*.

Todettakoon, että viimeksi mainittu kohta on ristiriidassa lain tarkoituksen kanssa ja ottaen huomioon, että mainitun lain säätämisen jälkeen ylemmän asteinen sääntely on muuttunut. Siten lain 12 §:n siirtymäsäännöksen kirjattua vanhentunutta poikkeusta voidaan duubioda mahdollisissa valituksissa.

Saamelaisten perusoikeuksia koskeva sääntely alkuperäiskansana ja kulttuuri-itsehallintoon otettiin Suomen hallitusmuotoon (1919/94) vuonna 1995 ja sittemmin Perustuslain 17 §:n 3 momenttiin. Kutturantien on aiemmin todettu vaarantavan saamelaiskulttuuria ja saamelaiselinkeinoja sekä haittaavan poronhoitoa (kts. esim. Ympäristöministeriön ja Saamelaiskäräjien lausunnot asiassa [LAP-2007-R-15-531](#)). On epätodennäköistä, että asian tila olisi tästä muuttunut.

Näin ollen tie saattaisi olla ristiriidassa *Perustuslain 17 §:n 3. momentin* kanssa, joka mahdollisessa valituksessa jouduttaisiin punnita suhteessa *Perustuslain 106 §:än*, jossa säädetään, että: *“jos tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa lain säännöksen soveltaminen olisi ilmeisessä ristiriidassa perustuslain kanssa, tuomioistuimen on annettava etusija perustuslain säännökselle”*. Mainitusti voitaisiin myös duubioda Erämaalain 12§:n siirtymäsäännös koskien maantietä Kutturin kylään.

II) Maankäytön yhteensovittamisesta

Perustuslain (11.6.1999/731) 17 §:n 3 momentin mukaan: *“Saamelaisilla alkuperäiskansana sekä romaneilla ja muilla ryhmillä on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan.”* Lisäksi Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaisessa Neuvotteluelvoitteessa määrätään, että: *“Viranomaiset neuvottelevat saamelaiskäräjien kanssa kaikista laajakantoisista ja merkittävistä toimenpiteistä, jotka voivat välittömästi ja erityisellä tavalla vaikuttaa saamelaisten asemaan alkuperäiskansana ja jotka koskevat saamelaisten kotiseutualueella: 1)*

yhdyskuntasuunnittelua; 2) valtionmaan, suojelualueiden ja erämaa-alueiden hoitoa, käyttöä, vuokrausta ja luovutusta – – “.

Maakunnan liiton tehtäviä on määritelty muun muassa Laissa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014) ja sen 17 §:n 6. kohdassa on määrätty, että Maakunnan liitto: ”– – *vastaa maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman suunnitteluprosessin käynnistämisestä, siihen liittyvän yhteistyön johtamisesta ja kyseisen suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa”.*

On tärkeätä huomata, että syyskuussa 2024 lausuntopyynnöllä olleessa luonnoksessa, (joka on päivätty 30.8.2024), ei ollut mainintaa Kutturantiesta, eikä siitä siten ole voinut lausua. Kutturantien linjaus onkin noussut esille Puolustusvoimien (AU24255 24.09.2024 6135/10.02/2023) lausunnossa, ja kyseistä tielinjausta koskevat maininnat on lisätty lausuma-ajan jälkeen päätöksenteossa olevaan versioon.

Koska nyt käsillä oleva Liikennestrategia 2050 toimii maakuntakaavoituksen liikennejärjestelmäselvityksenä ja on siten tarkoitus ottaa osaksi mahdollista maakuntakaavoitusta, lienee sillä ohjaavaa vaikutusta osana yhdyskuntasuunnittelua sekä erämaa-alueiden käyttöä. Siten asiassa olisi tärkeätä ollut selvittää sekä sovittaa yhteen Saamelaiskäräjien näkemystä Kutturantien osalta – etenkin kun Saamelaiskäräjillä ei ole ollut ohjausryhmässä edustusta asiassa.

III) Lausunnosta ja PV:n tavoitteen edistämisestä

Maankäyttö- ja rakennuslain 4a §:n tarkoituksena on korostaa tarvetta ennakollisesti ottaa huomioon kaavoituksessa kansallisen turvallisuuden turvaamiseen tarvittavien alueiden kehittämismahdollisuudet sekä estää muulla alueidenkäytöllä edellä mainittujen toimintamahdollisuuksien heikentäminen.

Puolustusvoimat on lausunnossaan todennut Kutturantien yhteyden edistämisestä, että: *“Levi-Köngäs-Pokka-Inari (seututiet 955 ja 956) tarkastelun yhteydessä tulisi edistää yhteyden rakentamista tien 9694 ja seututie 955 välille (Kutturantie). Tämä mahdollistaa paremmin itä-länsisuuntaisen liikenteen. Yhteyden edistäminen on tärkeää sotilaallisesta näkökulmasta.”*

Siten ongelmaksi voitaneen tulkita itä-länsisuuntaisen sotilaallisen liikenteen toimimattomuus painottaen, että yhteyden edistäminen olisi tärkeätä sotilaallisesta näkökulmasta. Sotilaallisen liikkuvuuden edistämiseksi itä-länsisuunnassa voitaneen hyödyntää muita olemassa olevia reittejä ja tulevia reittejä Pohjois-Lapin osalta, ilman että rajataan liikkuvuuden edistäminen tiettyyn tieyhteyteen. Jotta asiaan saadaan selvyys, asiaa tulisi kartoittaa tarkemmin.

Jotta Puolustusvoimien liikkuvuutta itä-länsi suunnassa voidaan vahvemmin yhtensovittaa muun maankäytön kanssa kaavoituksessa – ja ottaen huomioon ettei asiassa ole enemmälti kuultu Saamelaiskäräjien näkemystä – tulee itä-länsisuuntaisten

kulkuyhteyksien ongelma ratkaista esimerkiksi olemassa olevien teiden kunnostamisella (esimerkiksi st 955 ja 956), muutoin olemassa olevia käytäviä hyödyntämällä sotilaalliseen tarkoitukseen ja selvittämällä tarkemmin liikkuvuuden edistämistä osana tulevaa vaihemaakuntakaavoitusta.

MUUTOSESITYS

Edellä mainituin perustein esitän, että:

– korvataan asiakirjan kohta: "**Laaditaan selvitys Kutturantien kehittämisestä itä-länsi-suuntaisten tieyhteyksien mahdollistamiseksi pohjoisessa Lapissa.**" (s. 63) kokonaisuudessaan kohdalla: "**Laaditaan selvitys itä-länsi-suuntaisten sotilaallisten yhteyksien mahdollistamiseksi pohjoisessa Lapissa Maankäyttö- ja rakennuslain (Alueidenkäyttölain) 4a §:n edellytysten toteuttamiseksi**"; ja

– poistetaan asiakirjasta kohdat: "**Toteutetaan aiemmin laaditun selvityksen mukaiset toimenpiteet Kutturantiellä itä-länsi- suuntaisen tieyhteyden toteuttamiseksi pohjoisessa Lapissa**" (s. 70); sekä kohta: "**o Kutturantiellä itä-länsi-suuntaisen tieyhteyden toteuttamiseksi**" (s. 74);

– päivitetään asiakirjan kuvat ja asiakirja vastaamaan muutosta edellä mainitun mukaisesti.